11/10/2023

Άγιος Θεοφάνης ο Γραπτός: Ο μεγάλος ομολογητής της Ορθοδοξίας μας

/ Βίοι Αγίων

Μια από τις ηρωικότερες περιόδους της εκκλησιαστικής μας ιστορίας είναι και η περίοδος της εικονομαχίας (726-842), κατά την οποία ανεδείχθησαν πλήθος ομολογητών της Ορθοδόξου Πίστεως. Υπερασπίσθηκαν με σθένος την Ορθοδοξία, ορθώνοντας το ανάστημά τους στους διώκτες των Ιερών Εικόνων, οι οποίοι έχοντας την αυτοκρατορική δύναμη, δίωκαν με μανία τους ομολογητές της Ορθοδοξίας.

Ένας από αυτούς υπήρξε ο άγιος Θεοφάνης ο επονομαζόμενος Γραπτός. **Γεννήθηκε στην Παλαιστίνη το 745**. Πατέρας του ήταν ο ευσεβής Ιωαννάς, ο οποίος φρόντισε να μεταδώσει, τόσο στον ίδιο, όσο και στον αδελφό του Θεόδωρο την ευσέβεια. Φρόντισε επίσης να τους μορφώσει, στέλνοντάς τους στη φημισμένη Μονή του Αγίου Σάββα, κοντά στο σοφό διδάσκαλο Γέροντα Μιχαήλ, να σπουδάσουν την ιερή επιστήμη της Θεολογίας, καθώς και αρχαία Ελληνικά, γραμματική, ποίηση, μουσική κλπ.

Τα δύο αδέλφια έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και επιμέλεια στις σπουδές τους και επίσης μυήθηκαν στην ορθόδοξη πνευματικότητα και στο μοναχικό ασκητικό πνεύμα. Ο δάσκαλός τους Μιχαήλ το 811 τους πήρε μαζί του, ως υποτακτικούς του στη Μονή των Σπουδαίων, κοντά στο ναό της Αναστάσεως. Κατόπιν ο Πατριάρχης Θωμάς τους χειροτόνησε ιερείς και τους έστειλε πρέσβεις στην Κωνσταντινούπολη και στη Ρώμη, προκειμένου να στηρίξουν τους διωκόμενους Ορθοδόξους από τους διώκτες τους εικονομάχους, αλλά και να ζητήσουν τη στήριξη για τις απειλές και τις διώξεις που ασκούσαν οι Άραβες μουσουλμάνοι κατά του Πατριαρχείου των Ιεροσολύμων. Εγκαταστάθηκαν στην περίφημη Μονή της Χώρας.

Αλλά, λίγο αργότερα, το 815 πέθανε ο αυτοκράτορας Μιχαήλ Α΄ Ραγκαβές (811-813) και ανέβηκε στο θρόνο ο Λέων Ε΄ ο Αρμένιος (813-820), ο οποίος εγκαινίασε τη δεύτερη περίοδο της εικονομαχικής έριδας. Διέταξε την πλήρη απαγόρευση προσκύνησης και τιμής των Ιερών Εικόνων, ακόμα και με την ποινή του θανάτου, την καταστροφή όλων των Εικόνων και το ασβέστωμα των τοιχογραφιών των ναών. Τότε τα δύο αδέλφια, Θεοφάνης και Θεόδωρος, μαζί με το δάσκαλό του Μιχαήλ, παρουσιάστηκαν στον ασεβή αυτοκράτορα και τον ήλεγξαν για το διάταγμά του. Ο Λέων, όχι μόνον δεν έδειξε σημάδια συνετισμού, αλλά διέταξε τον άγριο βασανισμό τους. Τους μαστίγωσαν άγρια και τους έκλεισαν στη φυλακή. Αφού απέκρουσαν και τις προσπάθειες του μελλοντικού εικονομάχου Πατριάρχη Ιωάννου Γραμματικού, να συμμορφωθούν με το αυτοκρατορικό διάταγμα, τους ξεχώρισαν. Έκλεισαν τα δύο αδέλφια σε ένα φρούριο στο Βόσπορο, στερώντας τους ακόμα και την τροφή.

Μετά τη δολοφονία του Λέοντα (820) κόπασαν οι διωγμοί των Ορθοδόξων και τα δύο αδέλφια εγκαταστάθηκαν στην Ιερά Μονή Αρχαγγέλου Μιχαήλ του Σωσθενίου στο Βόσπορο, οι οποίοι με τον υποδειγματικό ασκητικό τους αγώνα και τις πολλές επιστολές τους στερέωσαν την ορθόδοξη πίστη. Αλλά το 829 ανέβηκε στο θρόνο ο επίσης φανατικός εικονομάχος αυτοκράτορας Θεόφιλος (829-842), ο οποίος εγκαινίασε νέα σφοδρή εικονομαχική περίοδο, καταδιώκοντας απηνώς τους ομολογητές Ορθοδόξους. Τα δυο αδέλφια εξορίστηκαν στη νήσο Αφουσία, το 834,

μαζί με άλλους ορθοδόξους ομολογητές. Επειδή δεν πειθάρχησαν, και ασκούσαν σφοδρή κριτική κατά των εικονομάχων και του Παλατίου, κλήθηκαν το 836 σε νέα ανάκριση από τον αυτοκράτορα. Οι δύο ομολογητές μοναχοί ήλεγξαν και πάλι με θάρρος και παρρησία τον ασεβή αυτοκράτορα, ομολογώντας την ορθόδοξη πίστη. Υποβλήθηκαν και πάλι σε νέα βασανιστήρια. Με πυρωμένο σίδερο έγραψαν στα μέτωπά τους δώδεκα ιμαβικούς στίχους, με την αιτία των διώξεών τους. Γι’ αυτό ονομάστηκαν από τότε Γραπτοί. Στη συνέχεια τους έριξαν στην πιο υγρή και σκοτεινή φυλακή του Πραιτωρίου, με στόχο να πεθάνουν απομονωμένοι. Τότε πήραν επιστολές παρηγορητικές από το δάσκαλό τους Μιχαήλ και τον άγιο Μεθόδιο, ενθαρρύνοντας τους να υπομείνουν ως τέλους τα μαρτύρια. Σε λίγο καιρό τους έστειλαν σε νέα εξορία στην Απάμεια της Βιθυνίας (Μουδανιά), όπου όμως έγιναν ενθουσιωδώς δεκτοί από το λαό. Ο Θεόδωρος, κοιμήθηκε το 838, εξουθενωμένος από τις κακουχίες. Ο αδελφός του Θεοφάνης, αψηφώντας την διαταγή του αυτοκράτορα, να μείνει άταφο το σώμα του, το ενταφίασε, συνθέτοντας και έναν εξαίσιο ποιητικό κανόνα.

Μετά από την θαρραλέα αυτή πράξη του, ο Θεοφάνης εξορίστηκε στη Θεσσαλονίκη, όπου εργάστηκε δραστήρια για την επικράτηση του Ορθοδόξου Δόγματος και την απόκρουση της αιρέσεως της εικονομαχίας. Αλλά το 842 πέθανε ο ασεβής Θεόφιλος και στο θρόνο ανέβηκε ο ανήλικος γιός του Μιχαήλ Γ΄ (842-867), τον οποίο επιτρόπευε η ευσεβής αυτοκράτειρα αγία Θεοδώρα, η οποία έπαυσε αμέσως τους διωγμούς, επανέφερε σε ισχύ τις αποφάσεις της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου (787) και το 842 αναστήλωσε οριστικά τις άγιες Εικόνες. Παράλληλα επανέφερε από την εξορία και έβγαλε από τις φυλακές τους ομολογητές της πίστεως. Ο Θεοφάνης ανακλήθηκε από την εξορία και ο Πατριάρχης άγιος Μεθόδιος το 842 τον χειροτόνησε Μητροπολίτη Νικαίας. Εκεί πέρασε το υπόλοιπο του πολυτάραχου επίγειου βίου του, ποιμαίνοντας θεοφιλώς το ποίμνιό του, προσευχόμενος και ασκούμενος. Ως άφθαστος ποιητής και υμνογράφος συνέθεσε πλήθος εκκλησιαστικών ύμνων, οι οποίοι ψάλλονται μέχρι σήμερα κατά τις δεσποτικές και θεομητορικές εορτές και σε μνήμες αγίων. Κοιμήθηκε ειρηνικά την 11η Οκτωβρίου του 845. Ανακηρύχτηκε άγιος και η σεπτή μνήμη του εορτάζεται την ημέρα της οσιακής κοιμήσεώς του.

Ο άγιος Θεοφάνης ο Γραπτός συγκαταλέγεται στους μεγάλους Πατέρες, Ομολογητές και υμνογράφους της Εκκλησίας μας, ο οποίος αφιέρωσε ολόκληρη τη ζωή του στην ομολογία και την προάσπιση της Ορθοδόξου πίστεως, της μόνης αληθινής και σώζουσας πίστεως. Τόσον αυτός, όσο και οι άλλοι μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας μας, είναι (πρέπει να είναι) και σε μας σήμερα τα μεγάλα ζωντανά παραδείγματα, να μην κάνουμε την παραμικρή έκπτωση και υποχώρηση στα θέματα της πίστεως, όπως έκαμαν και εκείνοι!

Λάμπρος Σκόντζος, Θεολόγος

Πηγή: **pemptousia.gr**